

NAAPURIEN LÄHIHISTORIAA

(Julkaistu aikaisemmin Helsingin Reservin Snaomissa)

Vuoden 1918 tapahtumista käytetään hämmentävän monia nimiä: vapaussota, sisällissota, kansalaissota, kapina jne. Tunne- ja ideologiaperäisiin asemiin on vuosikymmenten aikana kaivauduttu niin syväälle, että nimestä ei tunnu olevan mahdollista päästä yhteisymmärrykseen. Itse tulen aina käyttämään nimeä ”vapaussota” kuten useimmat tämän lehden lukijoistakin. Tämä ei luonnollisestikaan estä meitä näkemästä – ja myöntämästä – että tapahtumiin liittyi paitsi itsenäisyystaistelu ulkoista vihollista vastaan myös sisällissodan tapaisia piirteitä.

Vielä tänään, 85 vuotta myöhemmin, tähän aikaan liittyy syvällisiä traumoja, joita Ulla-Maija Peltonen osaltaan pyrkii osoittamaan teoksessaan Muistin paikat. Tutkimus perustuu eri arkistoissa säilytettyihin muistitieto- ja perinneaineistoihin, haastatteluihin, aikalaiskirjeisiin ja dokumentteihin. Kuten teoksen alaotsikostakin voi päätellä, punainen osapuoli on kirjassa keskeisesti esillä, toki valkoista osapuolta unohtaen.

Bolsheviikkien vallankumouksen jälkeen Venäjällä alkoi vusoia kestänyt katkera sisällissota. Varsin vähälle huomiolle historiankirjoissamme on jäänyt se tosiseikka, että sisällissotaan osallistui joukkoja mm. Yhdysvalloista, Isosta Britannian, Ranskasta, Italiasta ja Serbiasta. Myös Arkangelin ja Murmanskin alueilla toimi tällaisia joukkoja, joiden toimesta perustettiin joukko-osastoja mm. karjalaisista ja suomalaisista.

Tästä hyvin mielenkiintoisesta vaikka sekavasta osasta Venäjän sisällissotaa kertoo yksityiskohtaisesti amerikkalainen Perry Moore kirjassaan Stamping Out the Virus (Hävittäkää viirus). Moore on koonnut hämmästyttävän määrän tietoa ulkovaltojen Venäjälle lähettämistä joukoista ja heidän toimistaan.

***

Toinen kansakuntaamme jakanut vaihe oli Urho Kekkosen johtama yya-Suomi. Koko yya-sopimushan perustui Saksan sotilaalliseen uhkaan, mikä tietysti toisen maailmansodan jälkeisessä maailmassa oli absurdi ajatus. Ns. Saksan-kysymys nousi keskeiseksi ongelmaksi Suomen ulkopoliitikassa. DDR painosti Suomea tunnustamaan sitä diplomaattisesti Länsi-Saksan taas ilmoittaessa katkaisevansa suhteensa sellaiseen valtioon joka tunnusti Itä-Saksan. Suomi jumiutui yli kahdeksi vuosikymmeneksi ”kahden Saksan loukkuun”.

Professori Seppo Hentilä on pitkään tutkinut suomalais-saksalaisia suhteita sekä erityisesti DDR:n historiaa. Uusimmassa kirjassaan Kaksi Saksaa ja Suomi Hentilä osoittaa miten Neuvostoliiton ulkopoliittiset toimet Suomen suunnalla monesti itse asiassa olivat osa NL:n Saksan-politiikkaa ja miten Suomi vuoden 1975 ETYK-kokouksen kautta pystyi ratkaisemaan Saksan-kysymyksensä.

***

Suomenlahden eteläpuolella olevan veljeskansamme historia kiinnostaa ilahduttavasti myös monia suomalaisia. Hyvän läpileikkauksen itsenäisen Viron (1919-1940, 1991-) ulkopoliittikkaan saa suomalaisten ja virolaisten tutkijoiden artikkelikokoelmasta Estonian Foreign Policy at the Cross-Roads. Valitettavasti esimerkiksi Viron myöntäminen Neuvostoliiton tukikohtavaatimuksiin syksyllä 1939 esitetään kriitikkömästi ainoana vaihtoehtona. Martti Turtolan Päts-elämäkerrassaan esille nostamat kysymykset jäävät edelleen vailla vastausta.

Turkulainen Harri Raitis on saanut Viro-trilogiansa päätökseen teoksella Kaukana kajastaa päiviä. Metsäveljien taistelu Viron itsenäisyyden puolesta on tämän romaanimuotoon puettu

kirjan aiheena. Trilogian aikaisemmat osat ovat Isänmaan ottopoika (1998) ja Vapauden haave (2000). Kaunokirjallisesta muodosta huolimatta kirjat antavat hyvän kuvan Viron lähihistoriasta.

***

Tämänkertaisen kirjakimaran loppuun sopii Pentti Ahon kirja Punakapteeni Simo Suden kohtalo. Valitettavasti Aho ei erittele lähteitään eikä kirjassa ole lähdeviittauksia. Näin ollen sitä voidaan kutsua ”vielä yhdeksi kertomukseksi suomalaista Stalinin Neuvostoliitossa”. Dokumentiksi siitä ei valitettavasti ole.

Markus Anaja

Ulla-Maija Peltonen, Muistin paikat. Vuoden 1918 sisällissodan muistamisesta ja unohtamisesta. Suomalaisen Kirjallisuuden Seura, Helsinki 2003. 330 sivua, kuvitettu.

Perry Moore, Stamping Out the Virus. Allied Intervention in the Russian Civil War 1918-1920. Schiffer, Atglen PA, 2002. (Tilattavissa: Bushwood Books Ltd, 6 Marksbury Avenue, Kew Gardens, Surrey TW9 4JF, Great Britain tai sähköpostitse bushw@aol.com.)

Seppo Hentilä, Kaksi Saksaa ja Suomi. Saksan-kysymys Suomen puolueettomuuspolitiikan haasteena. Suomalaisen Kirjallisuuden Seura, Helsinki 2003. 236 sivua.

Eero Medijainen & Vahur Made (eds), Estonian Foreign Policy at the Cross-Roads. Kikimora Publications [Helsingin yliopisto, Aleksanteri-instituutti], Helsinki 2003. 166 sivua.

Harri Raitis, Kaukana kajastaa päivä. Kirja-Aurora, Turku 2002. 329 sivua.

Pentti Aho, Punakapteeni Simo Suden kohtalo. Kustantajat Sarmala, Helsinki 2003. 320 sivua.